

بررسی تأثیر تشویق در افزایش یادگیری دانش آموزان

محسن توده رنجبر^۱، فاطمه عراقی^۲

^۱ کارشناس ارشد پژوهشگری علوم اجتماعی

^۲ کارشناس ارشد روانشناسی عمومی

چکیده

تنبیه شدید کودکان و نوجوانان در قبال انجام رفتار نامطلوب ممکن است موقتا به حذف آن رفتار در کودک بینجامد ولی در بیشتر مواقع به بروز رفتارهای جبرانی انتقام جویانه و ضد اجتماعی می گردد و یا مشکلات هیجانی دیگری را به بار می آورد. در حالی که تشویق و تقویت رفتار مثبت کودکان، سبب شکل گیری عادات مطلوب در آنان می شود به طوری که انواع تشویق مستقیم، عملکرد دانش آموز را تقویت می نماید و همچنین روشهای غیر مستقیم تشویق، نیز باعث افزایش کارایی دانش آموزان می گردد. در این پژوهش نمونه مورد مطالعه ۱۲۰ نفر از دبیران و مربیان تربیتی مدارس دوره اول متوسطه شهرستان کرج می باشد که از تعداد کل مدارس متوسطه اول موجود تعداد ۶۰ نفر معلم و ۶۰ نفر مربی تربیتی به تصادف انتخاب شده و اقدام به پاسخ دادن به پرسشنامه تأثیر تشویق بر یادگیری نمودند و به این نتیجه رسیدیم که تشویق وسیله مناسب برای پیشرفت امر تعلیم و تربیت است و همچنین تشویق توسط کسانی انجام شود که مورد احترام دانش آموزان هستند و اجرای تشویق در کلاس برای افزایش یادگیری مناسب است و اکثر معلمین و مربیان تربیتی از تشویق برای پیشرفت تحصیلی استفاده می کنند و تشویق در حضور دانش آموزان موثرتر از تشویق بدون حضور دانش آموزان است و تشویق می تواند یک عامل بسیار مهم در به کار انداختن ابتکار عمل در دانش آموزان باشد و تشویق موجب جرأت دانش آموزان برای حل مسائل می شود و تشویق در حضور والدین موجب افزایش پیشرفت تحصیلی آنها می شود و تشویق دانش آموزان موجب علاقه دانش آموزان به درس می شود و همچنین تشویق یک نوع احترام گذاشتن به دانش آموزان می باشد و محبت معلم به دانش آموزان یک تشویق بسیار موثر است و توجه به رفتار و مطلوب دانش آموزان باعث تقویت رفتار او می شود و تشویق بهتر است بیشتر به صورت گروهی انجام شود و همچنین تشویق مستقیم دانش آموزان نسبت به تشویق غیر مستقیم در پیشرفت تحصیلی اثر بیشتری دارد و تشویق موثر مستلزم رعایت حدود و اندازه و اصول است.

واژه های کلیدی: تشویق، یادگیری، پیشرفت تحصیلی

مقدمه

شاید برای عده ای تصور اینکه بتوان در مدرسه ای از تشویق استفاده کرد کمی دشوار است اما واقعیت این است که می توان در سنگر مدارس شاهد حضور با شکوه معلمان و شاگردانی بود که با سرمایه ی از محبت و چهره های متبسم و مصمم در تلاش هستند که در کارهای خود موفق بوده اند [۱]. تشویق و تقویت رفتار مثبت کودکان سبب شکل گیری عادات مطلوب در آنان می شود. به عبارت دیگر از آنجا که از طریق رفتارهای تشویق آمیز کلامی و غیر کلامی مادی و معنوی فردی و گروهی مستقیم و غیر مستقیم مربی بیش از هر چیز یک نیاز مهم نوجوانان یعنی نیاز به محبت و توجه پاسخ داده می شود [۲]. ما شاهد بیشترین، مؤثرترین و پایدارترین اثر در رفتار آنان هستیم در حالی که وقتی دانش آموزی را تنبیه می کنیم نه تنها به هیچ یک از نیازهای اساسی او پاسخ نمی دهیم بلکه تعادل حیاتی اش را برهم زده او را با تجربه ناخوش آیندی که همواره از آن گریز دارد مواجه می کنیم ولو اینکه بطور موقت رفتار نامطلوب آن را کنترل کرده باشیم [۳].

تشویق باید واجد ضوابط و حدود باشد یعنی اینکه نباید فرد برای عمل تشویق شود. بلکه شایسته است که رفتارهای خاص و برجسته او مورد ستایش قرار گیرد. اما به جهت گستردگی موضوع فوق دراین پژوهش فقط به موضوع تشویق می پردازیم.

بیان مسئله

اسکینر روانشناس رفتارگرا چنین عقیده دارد که تنبیه شدید کودکان و نوجوانان در قبال انجام رفتار نامطلوب ممکن است موقتا به حذف آن رفتار در کودک بینجامد ولی در بیشتر مواقع به بروز رفتارهای جبرانی انتقام جویانه و ضد اجتماعی می گردد و یا مشکلات هیجانی دیگری را به بار می آورد تنبیه هایی که معلمان بر کودکان روا می دارند از یک طرف مشکلات عاطفی و اختلالات رفتاری را موجب می گردد و از طرف دیگر در رابطه معلم شاگرد آشفته گی ایجاد کرده و امکان بازسازی و ترمیم آن را مشکل و در مواقعی دور از دسترس می سازد [۴]. در چنین شرایطی کودک تصور منفی را که از معلم تنبیه گر دارد ممکن است به معلمان دیگر محیط آموزشی و حتی فضای فیزیکی مدرسه تعمیم دهد. معلمان پرخاشگر و هیجانی که از عهده کنترل رفتار خودشان بر نمی آیند با تنبیه های شدید و مکرر آثار سوء در سازگاری شاگردان خود خواهند گذاشت و مقاومت آنها را در یادگیری دروس بر خواهند انگیزخت [۵].

هدفهای تحقیق

اهداف این تحقیق به بررسی این مطلب می پردازد که تشویق عملکرد دانش آموز را تقویت می نماید و همچنین باعث افزایش کارایی دانش آموزان می گردد.

ضرورت تحقیق

از آنجائی که خانواده ها و مدارس، ابتدایی ترین و مهمترین کانون پرورش و تربیت کودکان و نوجوانان هستند و گردانندگان آنها والدین و آموزگاران هستند و اصلی ترین نقش را در این زمینه به عهده دارند باید با اصول و قوانین تربیت آشنایی کامل داشته باشند و آن را به عنوان احسن بکار گیرند. چرا که اگر این اصول و قوانین به کار برده نشوند نباید چشم انتظار موفقیت در آموزش و پرورش باشیم. بنابراین فساد و تزلزل جبران ناپذیر آینده مان دور از انتظار نخواهد بود [۶].

سؤال های تحقیق

۱. از نظر معلمان و مربیان آیا تشویق باعث افزایش یادگیری دانش آموزان می شود؟
۲. از نظر معلمان و مربیان تشویق تحت چه شرایطی و توسط چه کسانی اثر بیشتری دارد؟
۳. از نظر معلمان و مربیان کدامیک از روش های تشویق موثرتر است؟
۴. از نظر معلمان و مربیان باتوجه به روحیات دانش آموزان میزان و نوع تشویق چقدر باید باشد تا موثرتر واقع شود؟

تئوری و پیشینه تحقیق

❖ عامل لطف و محبت، موثرترین عوامل تعلیم و تربیت است :

بر معلم لازم و ضروری است اهتمام خویش را در جهت اخلاق شاگردان بکار گیرد و باید مراقب باشد که سخنان بیهوده از شاگردان او سرزنند و از معاشرت آنان با اشخاص نامناسب جلوگیری نماید [۷].

❖ فروتنی و نرمش نسبت به دانش آموزان :

نباید معلم با شاگردان خویش رفتاری بزرگ مابانه ای را در پیش گیرد بلکه باید فروتنی و نرمش را در برخورد با شاگردانش بکار برد. در حدیثی از پیامبر گرامی اسلام (ص) آمده است که فرمود : معلم و آموزگار باشید در تعلیم خود دشوار و سختگیر نباشید زیرا معلم و آموزگار از انسان دشوار و سختگیر بهتر و با ارزش تر است [۸].

❖ تشویق شاگردان به اشتغالات علمی و تحریص بر تکرار دروس :

معلم باید شاگردان را به اشتغالات علمی در تمام اوقات و تکرار محفوظات تشویق و تحریص نماید و راجع به مباحث مهمی که برای آنها بیان شده است پرسش های مطرح سازد و اگر شاگردی مباحث مذکور را درک کرده و آنها را دقیقاً بخاطر سپرده است از او تجلیل بعمل آورده و در حضور دیگران او را مورد تقدیر قرار دهد و اگر احساس کرد که شاگردی در دقت در مباحث مربوط به آن کوتاهی ورزیده او را در غیاب دیگران هشدار داده و چنانچه مصلحت چنین شاگردی ایجاب کند در حضور دیگران وی را بخاطر سهل انگاری مورد ملامت قرار دهد و اگر این کار را با توجه به مصلحت خود شاگرد انجام گیرد بلامانع می باشد زیرا معلم همچون طبیب می باشد که می داند دارو در چه شرایطی می تواند در بیمار موثر و سودمند افتد [۹].

❖ رعایت مساوات در توجه و محبت به شاگردان :

معلم نباید در اظهار محبت و توجه و التفات به شاگردان در صورتی که از لحاظ سن و فضیلت و دینداری با هم برابر باشند تبعیض و تفاوتی را معمول دارد. زیرا تبعیض و عدم رعایت مساوات در محبت و توجه به آنها موجب ناراحتیهای روانی و بیگانگی آنها از یکدیگر می گردند [۱۰].

❖ احترام به شاگردان:

روانشناسان در تقسیم نیازمندی های نوجوانان نظرات گوناگونی اظهار کرده اند ولی بطور مسلم همگی معتقدند که یکی از نیازمندی های قطعی شاگردان نوجوان است که مورد محبت و احترام دیگران و معلم قرار گیرد تا اینکه معلم بتواند اعتماد و علاقه او را نسبت به خود و درس خویش جلب کرده و حس اطاعت و محبت را در او بیدار سازد. ویژگیهای یک پاداش مفید عبارتند از: متناسب با کاریا عمل انجام شده باشد (پرهیز از افراط و تفریط)، علت دریافت پاداش برای فرد بیان شده و روشن باشد، تشویق بلافاصله انجام شود (پس از مشاهده عمل مطلوب اعمال گردد)، پاداش به رفتار مطلوب مربوط شود و از عمل

مشخصی که فرد انجام داد تشویق به عمل آید، ترکیبی از پاداش کلامی مسئولیتی و مادی به کار گرفته شود (صرفاً متکی بر تشویق کلامی یا مادی نباشد) [۱۱].

❖ تشویق دانش آموزان بی علاقه و سهل انگار :

تحقیقات انجام شده نشان می دهد که یکی از علل مردودی دانش آموزان نبودن آنها در کلاس درس و یا انجام ندادن تکالیف مورد نظر است. این قبیل دانش آموزان را با دقت زیر نظر داشته باشید و آنان را به خاطر کمترین کوشش و فعالیت در جهت شروع کار نوشتن تکالیف اشتغال به انجام آن و یا تکمیل تکالیف داده شده ترغیب و تشویق کنید. این روش را شکل دهی رفتار نیز می گویند که در آن هر پاسخی که نزدیک به پاسخ نهایی انجام تکالیف باشد مورد تقویت قرار می گیرد [۱۲].

❖ ویژگیهای یک پاداش مفید عبارتند از :

- ۱- متناسب با کار یا عمل انجام شده باشد (پرهیز از افراط و تفریط).
- ۲- علت آن در صورت لزوم برای فرد بیان شده و روشن باشد.
- ۳- تشویق بلافاصله انجام شود (پس از مشاهده عمل مطلوب اعمال گردد).
- ۴- پاداش به رفتار مطلوب مربوط شده و در غیر اینصورت این مورد از کل شخصیت فرد نباید تمجید نمود بلکه از عمل مشخصی که فرد انجام داد تشویق به عمل آید.
- ۵- ترکیبی از پاداش کلامی و مادی به کار گرفته شود (صرفاً متکی بر تشویق کلامی یا فقط مادی نباشد).
- ۶- تشویق فرزند در خانواده از سوی والدین به صورت پیامهای هماهنگ انجام شود [۱۳].

❖ محبت معلم به دانش آموز یک تشویق بسیار موثر محسوب می شود:

- ۱- تشویق یک نوع احترام گذاشتن به دانش آموز تلقی شده و محبت معلم به دانش آموز یک تشویق بسیار موثر محسوب می شود بطوری که توجه به رفتار مطلوب دانش آموز باعث تقویت رفتار او می شود.
- ۲- محبت معلم به دانش آموز باعث می شود ترس و اضطراب، بی حوصلگی، پرخاشگری، سهل انگاری، درانجام وظیفه و اموری از این قبیل در دانش آموز ایجاد نشود و یا اگر داشته به صورت قابل ملاحظه ای کاهش یابد یا حتی از بین برود.
- ۳- محبت معلم به دانش آموز باعث می شود، دانش آموز جدی تر درس می خواند و حرکت و جنب و جوش وی افزایش می یابد و از سؤال کردن و دنبال نمودن بحث برای یادگیری خودداری نمی کند.
- ۴- دانش آموز به معلم خویش اعتماد می کند و مشکلاتش را با او درمیان می گذارد و راهنمایی های او را مورد توجه قرار می دهد و این امر به حل مشکلاتش می انجامد.
- ۵- دانش آموزان به لزوم برقراری رابطه با دیگران پی می برند و راه صحیح چگونه محبت کردن را نیز عملاً یاد می گیرند و بدین وسیله جامعه پذیری در آنها تقویت می شود و حتی معلم را به عنوان اسوه خویش می پذیرند و از رفتارهای او سرمشق می گیرند و چگونه صحیح زیستن را می آموزند و شایستگی های اخلاقی، معنوی و اجتماعی او را به کار می بندند [۱۴].

نقد و بررسی تحقیقات انجام شده

در تحقیقی مصطفی ایل در رابطه با تشویق و تنبیه در پیشرفت دانش آموزان نشان می دهد که تشویق و تنبیه هردو میزان یادگیری دانش آموزان را افزایش می دهد ولیکن میزان یادگیری دانش آموزانی که مورد تشویق قرار می گیرند بیش از دانش آموزانی است که مورد تنبیه قرار می گیرند. پژوهش علی عسگری درمورد نقش تشویق درپیشرفت تحصیلی دانش آموزان که به روی ۱۲۰ دانش آموز متوسطه اول پسر انجام گرفته حاکی از این امر است که از میان تشویق های مادی و معنوی، تشویق های معنوی بیشتر مورد قبول دانش آموزان می باشد. در تحقیق دیگری که نمونه ۱۴۱ نفری از معلمان شهرستان قم مورد پرسش قرار گرفتند و از آنان نسبت به نوع و کیفیت تشویق پرسش به عمل آمده حاکی از آن بود که معلمان ابتدایی بیشتر از تشویق های کلامی مثل گفتن آفرین استفاده می کنند و تشویق دانش آموزان درجمع در مقایسه با تشویق بصورت فردی اثرات بیشتری دارد. همچنین در تحقیق دیگری که توسط آقای علی اکبر جعفری در بهمن ۷۵ بر روی ۱۰۰ نفر از معلمین دوره راهنمایی مناطق بوئین زهرا صورت گرفت مشخص شد بین تشویق اولیای مدرسه درحضور والدین و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان و بین تشویق دانش آموزان و پیشرفت تحصیلی و نیز بین تجربه دبیران در استفاده از تشویق و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان رابطه وجود دارد همچنین تشویق مادی موثرتر از تشویق غیر مادی بوده و اندازه و نوع تشویق باید با توجه به روحیات دانش آموزان باشد تا موثر واقع شود.

با توجه به تحقیقاتی که انجام شده به این نتیجه می رسیم که تشویق یک وسیله مناسب برای پیشرفت تحصیلی دانش آموزان می باشد و همچنین تشویق درحضور دانش آموزان دیگر و والدین باعث پیشرفت تحصیلی آنها می شود و تشویق باید با توجه به روحیات دانش آموزان و متناسب با فعالیت های آنها انجام شود تا موثر واقع شود.

نمونه آماری و روش نمونه گیری

نمونه مورد مطالعه ۱۲۰ نفر دبیران و مربیان تربیتی مدارس دوره اول متوسطه شهرستان کرج می باشد که از تعداد کل مدارس متوسطه اول موجود تعداد ۶۰ نفر معلم و ۶۰ نفر مربی تربیتی به تصادف انتخاب شده و اقدام به پاسخ دادن به پرسشنامه نمودند.

ابزار جمع آوری اطلاعات

پرسشنامه تأثیر تشویق بر یادگیری محقق ساخته که دارای ۱۲ سوال می باشد که به ترتیب سؤالات ۱، ۲، ۳ پرسشنامه به بررسی سؤال ۱ پژوهش و سؤالات ۴، ۵، ۶ به سؤال ۲ پژوهش و سؤالات ۷، ۸، ۹ به سؤال ۳ پژوهش و سؤالات ۱۰، ۱۱، ۱۲ به سؤال ۴ پژوهش به منظور ارزیابی تاثیرات تشویق بر یادگیری دانش آموزان پرداخته اند. شیوه نمره گذاری آن بر اساس طیف لیکرت ۵ گزینه ای بوده و تحلیل داده ها به روش مقایسه ای صورت گرفته است. پایایی و روایی این آزمون که به وسیله آلفای کرونباخ محاسبه شده ۰/۷۹ و ۰/۸۵ می باشد.

یافته ها و تجزیه و تحلیل اطلاعات

بررسی سؤال اول تحقیق: از نظر معلمان و مربیان آیا تشویق باعث افزایش یادگیری دانش آموزان می شود؟

سوالات ۳، ۲، ۱ پرسشنامه به بررسی این سوال پژوهش می پردازند :

- ۱- تشویق وسیله ای مناسب برای پیشبرد امر تعلیم و تربیت است.
- ۲- تشویق عامل مهمی در ایجاد اعتماد به نفس و جرأت ورزی در حل مسئله می شود.
- ۳- تشویق عامل تقویت کننده ابتکار و خلاقیت در دانش آموزان می باشد.

جدول شماره ۱ لزوم تشویق در یادگیری

سؤال	سطوح پاسخ ها		کاملاً موافقم	موافقم	نظری ندارم	مخالفم	کاملاً مخالفم
۱	دبیران	تعداد	۵۵	۴	۱	-	-
		درصد	٪۹۲	٪۷	٪۱	-	-
	مربیان پرورشی	تعداد	۵۲	۶	۲	-	-
		درصد	٪۸۷	٪۱۰	٪۳	-	-
۲	دبیران	تعداد	۳۰	۳۰	-	-	-
		درصد	٪۵۰	٪۵۰	-	-	-
	مربیان پرورشی	تعداد	۴۰	۲۰	-	-	-
		درصد	٪۶۷	٪۳۳	-	-	-
۳	دبیران	تعداد	۳۸	۲۱	-	۱	-
		درصد	٪۶۳	٪۳۵	-	٪۲	-
	مربیان پرورشی	تعداد	۴۸	۱۲	-	-	-
		درصد	٪۸۰	٪۲۰	-	-	-

با توجه به نتایج جدول ۱ تشویق عامل مهمی در افزایش یادگیری و وسیله مناسب برای پیشبرد امر تعلیم و تربیت محسوب شده و همچنین عامل تقویت کننده ابتکار و خلاقیت و نقش مهمی در افزایش اعتماد به نفس و جرأت ورزی دانش آموزان در حل مسئله دارد لذا می توان در مجموع به این نتیجه رسید که از نظر معلمان و مربیان تشویق باعث افزایش یادگیری دانش آموزان می شود.

بررسی سؤال دوم تحقیق: از نظر معلمان و مربیان تشویق تحت چه شرایطی و توسط چه کسانی اثر بیشتری دارد؟

سوالات ۴، ۵، ۶ پرسشنامه به بررسی این سوال پژوهش می پردازند :

- ۴- تقدیر از دانش آموزان در مراسم ها و همایش ها، انگیزه یادگیری را در آنها افزایش می دهد.

۵- تشویق توسط والدین در منزل موثرتر از تشویق در مدرسه است.

۶- تشویق در حضور دانش آموزان و اولیای مدرسه مؤثرتر می باشد.

جدول شماره ۲ شرایط تشویق

سؤال	سطوح پاسخ ها		کاملاً موافقم	موافقم	نظری ندارم	مخالفم	کاملاً مخالفم
۴	دبیران	تعداد	۶۰	-	-	-	-
		درصد	٪۱۰۰	-	-	-	-
	مربیان پرورشی	تعداد	۶۰	-	-	-	-
		درصد	٪۱۰۰	-	-	-	-
۵	دبیران	تعداد	۱۷	۳	-	۲۳	۱۷
		درصد	٪۲۸	٪۵	-	٪۳۹	٪۲۸
	مربیان پرورشی	تعداد	۷	۳	-	۱۱	۳۹
		درصد	٪۱۲	٪۵	-	٪۱۸	٪۶۵
۶	دبیران	تعداد	۵۵	۵	-	-	-
		درصد	٪۹۲	٪۸	-	-	-
	مربیان پرورشی	تعداد	۶۰	-	-	-	-
		درصد	٪۱۰۰	-	-	-	-

با توجه به نتایج جدول ۲ دبیران و مربیان پرورشی بر این باورند که تقدیر از دانش آموزان در مراسم ها و همایش ها انگیزه یادگیری را در آنها افزایش داده و تشویق در مدرسه و در حضور دانش آموزان و اولیای مدرسه که دانش آموز به آنها احترام می گذارد مؤثرتر از تشویق انفرادی در منزل می باشد.

بررسی سؤال سوم تحقیق: از نظر معلمان و مربیان کدامیک از روش های تشویق مؤثرتر است؟

سوالات ۷، ۸، ۹ پرسشنامه به بررسی این سوال پژوهش می پردازند :

۷-مقایسه دانش آموزان موفق با دانش آموزان ضعیف روشی مناسب برای ایجاد انگیزه یادگیری و تلاش می باشد.

۸- برگزاری اردوهای تفریحی و علمی برای دانش آموزان نمونه، آنان را به یادگیری بیشتر ترغیب می نماید.

۹- اهدای جوایز و لوح تقدیر به دانش آموزان تلاشگر، محرکی قوی برای افزایش یادگیری است.

جدول شماره ۳ روش های تشویق

سؤال	سطوح پاسخ ها		کاملاً موافقم	موافقم	نظری ندارم	مخالفم	کاملاً مخالفم
۷	دبیران	تعداد	-	۱۸	-	-	۴۲
		درصد	-	۳۰٪	-	-	۷۰٪
	مربیان پرورشی	تعداد	۱۵	۳	-	۲۷	۱۵
		درصد	۲۵٪	۵٪	-	۴۵٪	۲۵٪
۸	دبیران	تعداد	۴۵	۱۵	-	-	-
		درصد	۷۵٪	۲۵٪	-	-	-
	مربیان پرورشی	تعداد	۶۰	-	-	-	-
		درصد	۱۰۰٪	-	-	-	-
۹	دبیران	تعداد	۶۰	-	-	-	-
		درصد	۱۰۰٪	-	-	-	-
	مربیان پرورشی	تعداد	۶۰	-	-	-	-
		درصد	۱۰۰٪	-	-	-	-

با توجه به نتایج جدول (۳) دبیران و مربیان پرورشی بر این باورند که مقایسه دانش آموزان با یکدیگر صحیح نبوده و هر دانش آموز به میزان تلاش و همتی که از خود در جهت بهبود وضعیت تحصیلی و رفتاری خود در مدرسه نشان می دهد قابل قدردانی و تشویق می باشد. همچنین برگزاری اردوهای تفریحی و علمی که در خارج از مدرسه برگزار می شود به منظور تشویق مناسب دیده شد که انگیزه ای برای دانش آموز در جهت بهبود وضعیت تحصیل و عملکرد خود به منظور محروم نشدن از حضور در جمع دانش آموزان و دوستان همکلاسی خود می باشد. اهدای جوایز و لوح تقدیر در حضور دانش آموزان و اولیای مدرسه که همواره دانش آموز برای بالا بردن عزت نفس خود به دنبال تأیید آنان می باشد راهکار مناسبی برای تشویق و افزایش انگیزه یادگیری می باشد.

بررسی سؤال چهارم تحقیق: از نظر معلمان و مربیان با توجه به روحیات دانش آموزان میزان و نوع تشویق چقدر باید باشد تا تشویق موثرتر واقع شود؟

سوالات ۱۰، ۱۱، ۱۲ پرسشنامه به بررسی این سوال پژوهش می پردازند:

۱۰- تشویق مکرر و زیاد دانش آموزان از نظر آموزشی و تربیتی اثر مثبت دارد.

۱۱- تشویق باید متناسب با فعالیتهای دانش آموزان و انتظارات آنها باشد.

۱۲- تشویق کلامی به تنهایی در پیشرفت درسی دانش آموزان موثر است.

جدول شماره ۴ نوع و میزان تشویق

سؤال	سطوح پاسخ ها		کاملاً موافقم	موافقم	نظری ندارم	مخالفم	کاملاً مخالفم
۱۰	دبیران	تعداد	۲۳	۱۰	-	۱۶	۱۱
		درصد	٪۳۸	٪۱۷	-	٪۲۷	٪۱۸
	مربیان پرورشی	تعداد	۲۷	۱۴	-	۱۲	۷
		درصد	٪۴۵	٪۲۳	-	٪۲۰	٪۱۲
۱۱	دبیران	تعداد	۴۵	۱۵	-	-	-
		درصد	٪۷۵	٪۲۵	-	-	-
	مربیان پرورشی	تعداد	۴۸	۱۲	-	-	-
		درصد	٪۸۰	٪۲۰	-	-	-
۱۲	دبیران	تعداد	۴	۱۲	-	۲۴	۲۰
		درصد	٪۷	٪۲۰	-	٪۴۰	٪۳۳
	مربیان پرورشی	تعداد	۲	۱۰	-	۳	۴۵
		درصد	٪۳	٪۱۷	-	٪۵	٪۷۵

با توجه به نتایج جدول (۴) تشویق باید متناسب با فعالیت های دانش آموزان و انتظارات آنها و به میزان توانمندی دانش آموزان در اصلاح عملکرد و بهبود وضعیت تحصیلی باشد و تشویق های مکرر و نامتناسب اثربخشی تشویق را کمتر نموده و برای دانش آموز امری عادی قلمداد می شود همچنین تشویق در قالب

فقط کلامی کفایت ننموده و لزوم راهکارهای متفاوت در تشویق نمودن، از جمله جوایز مادی، لوح تقدیر، اردوی تفریح، زیارتی ضرورت دارد.

نتیجه گیری

با توجه به سؤالهای ارائه شده است تشویق عامل مهمی در افزایش یادگیری و وسیله مناسب برای پیشبرد امر تعلیم و تربیت محسوب شده و همچنین عامل تقویت کننده ابتکار و خلاقیت و نقش مهمی در افزایش اعتماد به نفس و جرأت ورزی دانش آموزان در حل مسئله دارد لذا می توان در مجموع به این نتیجه رسید

که از نظر معلمان و مربیان تشویق باعث افزایش یادگیری دانش آموزان می شود دبیران و مربیان پرورشی بر این باورند که تقدیر از دانش آموزان در مراسم ها و همایش ها انگیزه یادگیری را در آنها افزایش داده و تشویق در مدرسه و در حضور دانش آموزان و اولیای مدرسه که دانش آموز به آنها احترام می گذارد مؤثرتر از تشویق انفرادی در منزل می باشد و تشویق دانش آموزان موجب علاقه دانش آموزان به درس و تحصیل می شود. همچنین تشویق یک نوع احترام گذاشتن به دانش آموز تلقی شده و محبت معلم به دانش آموز یک تشویق بسیار مؤثر محسوب می شود بطوری که توجه به رفتار مطلوب دانش آموز باعث تقویت رفتار او می شود. همچنین تشویق مؤثر مستلزم رعایت حدود اندازه و اصول است و بطور کلی می توان گفت که تشویق موجب علاقمند نمودن دانش آموزان به درس می شود بطوری که با شوق و ذوق بیشتری درس را فرا گرفته و بیشتر به موضوع

درس علاقمند خواهند شد و همین امر نقش بسیار مهمی در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دارد. تشویق محبتی است که ارضاء کننده نیاز است محبت تا آنجا برای انسان لازم و ضروری است که اگر به موقع و به اندازه متناسب در طول زندگی دریافت نشود در بزرگی به علت احساس خلاء و ناکامی موجبات رفتار نا بهنجار را پدید می آورد در نهایت مسئله تشویق امری است که در خانواده و در مدرسه و در تمام جنبه های روحی و روانی و عملکرد و انگیزه تلاش برای بهبود وضعیت یادگیری و کارایی مطلوب و موفقیت در تحصیل نقش بسزایی دارد.

پیشنهادهات

۱-

نتیجه پژوهش بیانگر این مطلب که تشویق و شیوه های متداول آن در پیشرفت تحصیلی موثر است لذا پیشنهاد می شود خصوصا در مقاطع پایین تر تحصیلی از تشویق استفاده شود.

۲-

دست اندرکاران تعلیم و تربیت باید عامل تشویق را سر لوحه نظام آموزشی و پرورشی خود ساخته وسیعی نمایند با نظارت صحیح خود این امر مهم را در همه جا جامعه عمل ببوشانند.

۳-

همه همکاران گرامی توصیه می شود تشویق را در اولویت قرار داده و از نتیجه استفاده نکنند تا با تشویق عامل پیشرفت دانش آموزان را در هر چه بیشتر فراهم نمایند.

۴-

والدین نیز توصیه می شود برای پیشبرد اهداف تعلیم و تربیت و تاثیر این اهداف در فرزندانشان از این عامل در درجه اول استفاده کرده از تاثیرات آن با خبر شده و در حد لازم و مطلوب از آن در امور تحصیلی و یادگیری فرزندانشان کمک بگیرند و هرگز او را مرد مقایسه قرار ندهند.

۵-

تشو
یق کردن با قید و شرط ایجاد اضطراب و استرس در فرآیند یادگیری و پاسخگویی و نهایتا سنجش دانش آموز می نماید لذا توصیه می شود انگیزش و علاقه دانش آموز را با استفاده از روشهای دیگر بالا برد و سپس در راستای آموزش او از تشویق غافل نشد، چنانچه بخواهیم شرط بگذاریم و از دانش آموز بخواهیم که نمره کامل را بیاورد یا شاگرد اول بشود سپس جایزه تعیین شده به او تعلق بگیرد مسلما ضمن اینکه دانش آموز در فرآیند سنجش و آزمون دچار استرس و اضطراب می شود لزوما یادگیری او به سمت شاخص شدن و کسب نمره و مدرک گرایی پیش خواهد رفت و چه بسا هدف کسب نمره به هر قیمتی و نه یادگیری عمیق توام با لذت خواهد بود ، لذا تشویق یک فرآیند مقطعی و در زمان خاص با نتیجه خاص نباید تلقی شود بلکه یک جریان مستمر و ظریف و متنوعی باید باشد که در هنگام آموزش دانش آموز به موازات مشارکت و انگیزه ای که لزوما با توجه به توانمندیهای قبلی اش در جریان یادگیری از خود نشان می دهد بکار گرفته شود بطوریکه تلاش او برای حرکت از نقطه ای که قرار دارد انگیزه و دستورالعمل ما برای تشویق است و نه مقایسه او با سایرین مسلما از نتیجه مهم تر تلاشی است که برای رسیدن به نتیجه صورت می گیرد و این تلاش حائز اهمیت و تشویق است.

منابع

- ۱) آذر دشتی، امیر، جایگاه تشویق و تنبیه در تعلیم و تربیت، ماهنامه تربیت سال یازدهم، شماره ۶، ۱۳۷۴
- ۲) ادیب، علی، مترجم، سید محمد حسین رادمنش، راه و روش تربیت از دیدگاه امام علی(ع) تهران، ۱۳۶۳.
- ۳) امینی، ابراهیم، اسلام و تعلیم و تربیت، جلد سوم، انتشارات انجمن اولیاء و مربیان، تهران، سال ۱۳۷۴.
- ۴) افروز، غلامعلی، چکیده ای از روانشناسی تربیتی، انتشارات کلینی، چاپ اول، ۱۳۷۷
- ۵) سیف علی اکبر، روانشناسی پرورشی، یادگیری و آموزش، چاپ اول، تهران، انتشارت پیام نور، ۱۳۶۲
- ۶) شهید ثانی، آداب تعلیم و تربیت در اسلام، نگارش: دکتر محمد باقر حجتی، سال ۱۳۷۷.
- ۷) دانش پژوه، زهرا، تشویق و تنبیه از دیدگاه متخصصان و نظریه پردازان تعلیم و تربیت پایان نامه دوره کارشناسی ارشد، ۱۳۷۴.
- ۸) کریمی، عبدالعظیم، تشویق بیرونی، مانع خودانگیختگی است، ماهنامه رشد معلم، شماره ۲، سال ۱۳۷۷.
- ۹) مدد، علی اصغر، سال ۱۳۷۵، ماهیت تشویق، ماهنامه رشد معلم، سال پانزدهم شماره ۶.
- ۱۰) Bruinsma, M.(۲۰۱۴). Motivation, cognitive processing and achievement in higher of Learning and Instruction. ۱۴. P: ۵۴۹-۵۶۸
- ۱۱) Festco, T., & McClure, j.(۲۰۱۵). Educational psychology: An integrated approach to classroom decisions. New York: pearson
- ۱۲) Goetz, E.T., Alexander, P.A., & Ash, M.J. (۱۹۹۲). Educational psychology: A classroom perspective. Max weel Macmillan International.
- ۱۳) Palinscar, A.S., & Brown, A.L.(۲۰۱۴). Reciprocal teaching and comprehension monitoring activities, Cognition and Instruction, classroom perspective. Max weel Macmillan International, ۲, ۱۱۷-۱۷۵.
- ۱۴) Weinstein, C.e., & Hume, L.M.(۲۰۱۶). Study strategies for life Long Learning. Washington D.C.: American Psychological Association.